

kiszélesedő — sárgás-vörös szalaggal vannak tarkázva: Pilis-Maróth. A paizs színe nagyon változó: a sárgától a csaknem egészen feketéig, mindentéle átmenetben észlelhető. Hossza 6 mm.

Var. 3. ♂. A paizs fekete; a potrohízek hátsó szélei és a harmadik íz oldalai sárga szegélylyel vannak ellátva; a has, a közepén túl kénsárga. Hossza: 7 mm. A *Cecidomyia saliciperda* Duf. által okozott ágdaganatból kaptam egy példányt.

E. pictus var. 1. Holmgr.: P.-Maróth, Herczegfalva.

E. Woldstedtii Holmgr. (?) ♂. Hossza 7 mm.; a hátsó csipők eketék vagy csak tarkázottak. Budapest. *Var. 1. ♂.* Az arcz közepe sárga; a szárnytő előtti és a toroldal mellső részén lévő foltok kicsinyek, pont nagyságúak; a hátsó csipők feketék, vagy ha vörösek, akkor a toroldal foltjai nagyok: Bp. *Var. 2. = 1:* A hátsó csipők foltosak, a tor foltjai nagyobbak: Peér (Kiss).

E. consimilis Holmgr.: Budapest, Siófok, Veszprém.

Var. 1. ♂. Az arcz fekete, csak a szemkeret a csápok mellett és a fejtetőn foltos; a csipők vörösek, csak kevésbé feketések: Bp.

Var. 2. ♂. = 1: Az arcz, csak a csápok töve alatt van egy holdalakú folttal tarkázva; a hátsó csipők vagy egészen feketék vagy tarkázottak. Egyik példánynál, a hátsó lábón a czomb hegye, a szár töve és hegye, úgyszintén a lábizek végei feketék; a láb-szár és az első lábíz fehér gyűrűje erősebb: Bp.

E. geniculosus Holmgr. *Var. 4.* Holmgr.: Ujbánya.

E. procerns Var. 1. Holmgr.: Bp. (macula mesopl. nulla).

Szépligeti Győző.

Újabb magyar lepkék.

II.

Mind ezen adatok a magyarlepke-fauna közelebb megjelent jegyzékben tekintetbe vannak véve; de említ *Pável* még néhány oly állatot is, melynek neve ama jegyzékből kimaradt. Ezek a következők:

Bombyx quercus ab. callunae Palm. Németországon, Skóciában, Svédországban fordul elő. Budapesten találta *Anker* Lajos, Nyírtamegyében pedig *Kelecsényi* Károly.

Agrotis hyperborea Zett. var. *carnica* Her., melyet eddig csak a karinthiai havasokon s állítólag Skóciában is találtak. Magyarországon, nevezetesen Zólyom megyei Deményfalván már *Friwaldszky* János lelte, de a törzsfajnak tartotta.

Thalpochares candidana F. Déli Európában és Armeniában honos. *Frivaldszky* Imre az emberei által Törökországban gyűjtött fajok közt találta s előbbi leírását nem ismervén *Skafiota*-nak nevezte el. Magyarország területén először *Biró* Lajos találta a Tenger-melléken Szt. Giogióban. *Franzenau* is emliti Nagybából és *Rózsay* Pozsonyból, de ez adatok bizonyára az *Erastria pusilla*-ra vonatkoznak, melynek synonymája *candidula*.

Erastria venustula Hb. Ezt a Közép Európában, a Balkánban, déli Oroszországban, Armeniában s az Altaiban előforduló fajt Magyarországon legelőször *Thalhammer* János fogta Kalocsán.

Sterrha anthophilaria Hb. E ritka faj csak déli Oroszországban s állítólag Bythyniában fordul elő; 1895-ben *Pável* a Velebitben is ráakadt.

Cidaria frustuta var. *fulvocinctata* Rbr. Eddig csak Andaluziából volt ismeretes, *Pável* János 1885-ben a budapesti Sashegyen találta, ahol a törzsfaj gyakori jelenség.

A fentiekén kívül azonban foglaltatik a faunajegyzékben egész sora oly állatoknak, a melyeket hazánkban csak az utóbbi években találtak s a melyek ama jegyzék megjelenéséig, mint hazai fajok nem voltak ismeretesek. Ezeket *Pável* János úgylátszik csak helykímélés szempontjából nem említette.

Ilyenek a következők: *Papilio Machaon ab. sphyrus* Hb. és *ab. aurantiaca* Spr. (*Tomala* Nándor, Budapest 1894). *Thais Polyrena ab. rufescens* Obth. (*Szontagh* Gusztáv, Arad 1894), *Syrichthus carthami v. Moeschleri* Hb. (*Bohatsch* Ottó, Budapest 1878.) *Syr. alvens v. cirsii* Rbr. (*Bohatsch* Ottó, Budapest 1879.), *Sesia stelidiformis v. icteropus* H. S. (*Tomala* Nándor, Budapest 1896). *Zygaena cynarae ab. Turatii* Stöds. (*Bohatsch* Ottó, Csepel 1883), *Zyg. filipendulae v. Ocheuheimeri* Z. (*Meiszner* Károly, Fiume), *Zyg. occitanica* Vill. (*Pável* János, Vrdnik hegység 1896.), *Paida obtusa* H. S. (ezen föritkaság két ismert példányának egyikét *Bohatsch* Ottó fogta Újvidéken 1886. aug. 4-én), *Fumea affinis* Reutti (Dr. *Uhryk* Nándor, Budapest, *Bohatsch* Ottó, Debreczen 1883), *Pygaera Timon* Hb. Ezen rendkívül ritka állatot, *Viertl* Adalbert közlése szerint, *Kupido* Brünbnben 1815. máj. 12-én copulában találta, ő maga pedig, *Viertl*, miután P. Timon 50 év óta nem találtatott és minden lepkejegyzékből kitöröltetett volna, Pécsen, 1865. máj. 11-én egy nőstényét találta egy bükkfa törzsén (Iris 1896. 6.), és ennél fogva ez adattal pótolandó legújabb enumerációja. Utóbb *Eperjesen Husz* Ármin is fogott egy példányt. Stb.

Felemlíthető volt volna továbbá az *Amphipyra micaus* Ld. is, melynek érdekes történetét *Mocsáry* Sándor (Természetrajzi Füzetek XIX. 125—127.) adta. E szerint *Frivaldszky* Imre 1823-ban Mehiádiánál előtte ismeretlen lepkét talált s azt meghatározás végett *Sturm* nürnbergi lepkésznek küldte, a ki azt lefestette és *Amphipyra Frivaldszkyi*-nek elnevezte, de le nem írhatta, mert a közben az *Anthrenusok* tönkretették. *Frivaldszky*-nak tehát csak az ábrát küldhette meg, a mely gyűjteményében a lepkét 70 évig helyettesítette. Azt utóbb Szíriában is megtalálták s onnan írta le a fenti néven *Lederer* 1857-ben. Nehány évvel ezelőtt *Haberhauer* József a Balkánban is ráakadt.

Felsorolását azon lepkefajoknak és eltéréseknek, melyek magyar honossága a Fauna-jegyzék megjelenése óta állapított meg, más alkalommal adjuk. *Abafi A. Lajos.*

Különfélék.

A hideg és az élet Tudvalevőleg az állatok öntevékenysége vagyis élete, bizonyos feltételekhez van kötve, melyek között bizonyára fontos szerepet játszik a hőmérséklet. A minimális hőmérséklet megállapítása czéljából érdekes kísérleteket tett újabban *Pictet Raoul*, genfi természetbúvár. Nevezetesen ő plus 10 foktól minus 150 fokig szabályozható hűtőkészülékbe különböző élő lényeket tett s megfigyelte azon legkisebb hőfokot, melynél még van élet, de melyen túl a rémséges pusztulás bekövetkezik. Vizsgálatai szerint édes vízben egészen megfagyott halak, fölengedés után ismét vígan élnek, ha a fagyás rövid ideig tart. Békák 28 fokon alul nem pusztulnak el. A sikló — 25 fokot minden baj nélkül tűr el, — 35 foknál azonban megdöglik. Százlábúak — 50 foknál még éltek s csak — 90 foknál következett be náluk a halál. Megsértett házú, közönséges csigák 2 napig éltek 120 foknyi hőmérsékelnél, ép házúaknál pedig ezen hőmérséklet is hatástalan volt. Madártojások már — 3 foknál tönkrementek, ugyanis fölengedés után a költésre alkalmatlanok voltak; béka peték ellenben még — 60 foknál is csíráképeseknek bizonyultak. Hangyabábók (ú. n. hangyatojások) — 5 foknál egészen elpusztultak. Nevezetes, hogy a selyem lepke (*Bombyx mori*) petéi — 40 foknál nem pusztulnak el, s továbbra is életképesek maradnak, de tönkre mennek elősködő mikrobái. Infusoriumok — 60 foknál még élénken mozognak, s csak — 150 foknál térnek örök nyugalomra. Bacillusok, Diatomeák, Micrococcusok lehűtés után is normálisan fejlődtek. Az izeltlábúak egy része nem valami érzékeny a hideg iránt, erről tanuskodik különösen azon körülmény, hogy a gletschereken is több él közülök. Igy *Schaufuss* entomologus juniusban *Leia laevifrons*-ot talált az